

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

październik-listopad-grudzień

Nr 45
(4/2018)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walenty GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

LESZEK ĆWIKŁA *Respublica bene ordinata. Udział elit prawosławnych w życiu politycznym w Rzeczypospolitej w XV – XVIII w. (część II)* | 11

DARIUSZ BRAKONIECKI *Oddolna działalność obywatelska jako element pozapaństwowych form ochrony bezpieczeństwa społeczności lokalnej. Zagadnienia administracyjnoprawne* | 27

PAWEŁ BUCOŃ *Formy wykonywania zawodu radcy prawnego* | 37

MARIUSZ Z. JĘDRZEJKO, MIROSŁAW REWERA, KAJA KASPRZAK *Stosunek Unii Europejskiej oraz niektórych państw UE do marihuany. Regulacje prawne w wybranych krajach członkowskich* | 52

KAROL JUSZKA *Czynniki dotyczące podjęcia na nowo umorzonego postępowania przygotowawczego w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych* | 74

MIROSŁAW KOPEĆ *O potrzebie wprowadzenia pisemnej interpretacji przepisów dotyczących prawa do emerytury* | 85

MAREK STYCH *Wybrane aspekty prawne i organizacyjne transportu zwierząt gospodarskich* | 96

DARIUSZ ŻAK *Prawne zasady przetwarzania danych osobowych* | 111

SEBASTIAN BAJON *Upadłości i restrukturyzacje w Polsce – wybrane aspekty prawne i statystyki postępowań* | 127

AGATA KACZYŃSKA - KRAL *Między rzeczą a energią – refleksja nad obecnym modelem „sprzedaży” niematerialnego egzemplarza programu komputerowego* | 142

ROBERT KAROWIEC *Aspekt porównawczy Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (w zakresie ochrony praw społeczno-ekonomicznych) z innymi aktami międzynarodowymi o podobnym znaczeniu* | 153

ADAM KARPIŃSKI *Kultura remiksu i dozwolony użytek w prawie autorskim* | 173

AGNIESZKA LASOTA *Komercjalizacja wizerunku a media społecznościowe* | 183

BARTŁOMIEJ ORĘZIAK *Ograniczenia linkowania w Internecie w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – analiza orzeczenia z dnia 14 czerwca 2017 roku w sprawie C-610/15* | 199

PRZEMYSŁAW PASIERB *Jednolity rynek cyfrowy jako narzędzie harmonizujące wewnątrzspółnotowe korzystanie z własności intelektualnej* | 220

ARTUR TIM *Mandatory Disclosure Rules w Unii Europejskiej - wybrane aspekty regulacji z perspektywy polskiej, niemieckiej i brytyjskiej* | 235

MICHAŁ JĘDRZEJCZYK *Aktualne zasady i kontrola planowania finansowego* | 257

JACEK LEWKOWICZ *Ekonomia kosztów transakcyjnych w teorii i praktyce – integracja pionowa elektrowni z kopalnią węgla brunatnego* | 274

MIROŚLAW MACHNACKI *Wykorzystanie rachunkowości rolnej w wycenie efektów zewnętrznych w rolnictwie* | 290

JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *Organizacja zabezpieczenia emerytalnego w Niemczech* | 303

Glosa

SZYMON ROŻEK *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2017 r., II CSK 520/16* | 322

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Uchwały synodu łęczyckiego z 1257 roku* | 334

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Ogólnopolska konferencja naukowa „Polonia Restituta. Dekalog dla Polski w 100-lecie odzyskania niepodległości: Kultura i Tożsamość”, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (Lublin, 10.12.2018 r.)* | 340

Contents

Articles

LESZEK ÓWIKŁA *Respublica bene ordinata. Participation of Orthodox Elite in political life in the 15th and 18th century Republic. (part II)* | 11

DARIUSZ BRAKONIECKI *Grassroots active citizenship as an element of non-government forms of security protection of local community. Administrative and legal issues* | 27

PAWEŁ BUCOŃ *The Forms of Practising as a Legal Adviser* | 37

MARIUSZ Z. JĘDRZEJKO, MIROSŁAW REWERA, KAJA KASPRZAK *The attitude of the European Union and some EU countries to marijuana. Legal regulations in selected member countries* | 52

KAROL JUSZKA *Factors connected with resume preparatory criminal proceedings in the judgments issued by the Supreme Court and common courts* | 74

MIROSŁAW KOPEĆ *The need to introduce a written interpretation of the provisions on the right to a retirement pension* | 85

MAREK STYCH *Livestock Transport: Selected Legal and Organizational Issues* | 96

DARIUSZ ŻAK *Legal rules for the processing of personal data* | 111

SEBASTIAN BAJON *Bankruptcies and restructurings in Poland – a selected legal aspects and statistics of proceedings* | 127

AGATA KACZYŃSKA - KRAL *Between thing and energy - a reflection on the current “selling” an intangible copy of a computer program model* | 142

ROBERT KAROWIEC *The comparative aspect of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (regarding the protection of socio-economic rights) with other international acts of similar importance* | 153

ADAM KARPIŃSKI *The remix culture and permitted use in copyright law* | 173

AGNIESZKA LASOTA *Commercialization of the image and social media* | 183

BARTŁOMIEJ ORĘZIAK *Restrictions of linking on the Internet in the light of the case law of the Court of Justice of the European Union - an analysis of the judgment of 14 June 2017 in Case C-610/15* | 199

PRZEMYSŁAW PASIERB *The Digital Single Market as a tool harmonizing the inter – community use of intellectual property* | 220

ARTUR TIM *Mandatory Disclosure Rules in the European Union - remarks from the Polish, German and British perspective* | 235

MICHAŁ JĘDRZEJCZYK *Current principles and control of financial planning* | 257

JACEK LEWKOWICZ *Transaction costs economics in theory and practice – vertical integration of powerplants and coal mines* | 274

MIROŚLAW MACHNACKI *The role of accounting in the valuation of external effects in agriculture* | 290

JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *The organization of pension security in Germany* | 303

Gloss

SZYMON ROŻEK *Gloss to the Decision of the Supreme Court from 25 May 2017, II CSK 520/16* | 322

Source text

ARTUR LIS *The resolutions of the Synod of Łęczycza from 1257 year* | 334

Report

ARTUR LIS *National scientific conference „Polonia Restituta. Decalogue for Poland on the 100th anniversary of regaining independence: Culture and Identity”* | 340

Mariusz Z. Jędrzejko, Mirosław Rewera, Kaja Kasprzak

Stosunek Unii Europejskiej oraz niektórych państw UE do marihuany. Regulacje prawne w wybranych krajach członkowskich

The attitude of the European Union and some EU countries to marijuana.
Legal regulations in selected member countries

I. Wstęp

Marihuana stanowi najbardziej popularny narkotyk używany przez Europejczyków. Jest zaliczana do tzw. narkotyków miękkich. W niektórych państwach członkowskich UE podlega liberalnej polityce, w innych jest całkowicie zabroniona, a w jeszcze innych dozwolona np. tylko w celach medycznych. Zażywanie tej substancji jest bardzo zróżnicowane w zależności od prawa danego kraju unijnego, a pojęcia dotyczące marihuany są często źle rozumiane. Terminy typu legalizacja, depenalizacja, dekryminalizacja są regularnie używane w debatach publicznych, jednak nie oznaczają dokładnie tego samego we wszystkich państwach. Począwszy od roku 2012 cztery amerykańskie stany (Kolorado, Waszyngton, Alaska i Oregon) i Dystrykt Kolumbii oraz Urugwaj zalegalizowały produkcję, handel, posiadanie oraz zażywanie marihuany w celach rekreacyjnych dla osób dorosłych. Wprowadziły także system regulacyjny na swój rynek narkotykowy pomimo konwencji międzynarodowych, które nakazują karanie podaży narkotyków, czyli produkcji, handlu, przekazywania i przetrzymywania tego typu substancji. Tendencja ta ma coraz większy wpływ na postrzeganie prawa dotyczącego marihuany w UE¹. Autorzy, odnosząc się do norm prawnych

¹ *Raport o rynku narkotykowym w UE: przegląd strategiczny*, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, Europol, Luksemburg, 2016.

w wybranych krajach członkowskich UE, podejmą próbę odpowiedzi na pytanie: dlaczego istnieje tak poważny rozdzźwięk między postulatami zalegalizowania narkotyków miękkich, w szczególności marihuany, a bardziej radykalnymi stanowiskami przeciwników tejże legalizacji?

Z ostatnich danych wynika, że przynajmniej jeden na ośmiu dorosłych w wieku 15-34 lata zażywało konopie indyjskie w ostatnim roku (2017) w UE. Wskaźniki krajowe zażywania wahają się od 1% do ponad 20% w niektórych krajach na przełomie ostatnich lat

Z badań wynika również, że ok. 3 mln ludzi w wieku 15-64 lata pali marihuanę codziennie lub prawie codziennie, co stanowi ok. 1% populacji w UE [EMCDDA, 2018, s. 4]. Prezentowane tu dane pociągają za sobą negatywne konsekwencje w postaci problemów zdrowotnych i społecznych.

Ostatnie szacunki Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA) wskazują na znaczne różnice między krajami. Według EMCDDA roczne zużycie marihuany wśród dorosłych stanowi dużą rozbieżność i waha się od 0,9% do 11,4%, kokainy od 0,1% do 2,4%, a amfetaminy od 0% do 1,3% [Raport EMCDDA, 2016 s. 16-19]. Taka dysproporcja może sugerować m.in. to, że część substancji może być niemalże nieobecna w niektórych krajach, podczas gdy w innych odgrywają one bardzo istotną rolę. Może to wskazywać na uwarunkowania historyczno-kulturowe. Tak jak na przykład produkcja metamfetaminy w Europie jeszcze do niedawna była ograniczona jedynie do terytorium Republiki Czeskiej. Często zdarza się tak, że najlepszym wytłumaczeniem wydaje się bliskość innych państw – producentów.

Ciekawym przykładem jest również Hiszpania, która obecnie stanowi główne europejskie centrum przeładunkowe konopi pochodzących z Maroka. Właśnie w tym kraju członkowskim UE jest najwyższy wskaźnik spożycia konopi – 11,4%.

Skutki powiązania członków UE międzynarodowymi szlakami transportowymi narkotyków z innymi państwami można dostrzec także w innych przypadkach. Przyczynia się to ogromnie do wzrostu nielegalnego rynku narkotyków w Europie. Jako przykład można podać gwałtowny wzrost importu kokainy

z Wenezueli do Włoch w latach 2004 i 2005, zwłaszcza do południowej części, towarzyszył on znaczącemu wzrostowi zażywania kokainy w tym kraju Unii².

II. Kluczowe pojęcia

Jak zostało wspomniane na początku, chęć legalizacji marihuany stała się bardzo żywym tematem w ostatnim czasie wśród krajów UE. Wyjaśnienie pojęć wydaje się niezbędne na początku dyskusji. W uproszczeniu należy zauważyć różnice przytoczone w tabeli poniżej.

Pomimo kwestionowania międzynarodowych ram prawnych przez amerykańskie i urugwajskie inicjatywy, dwie międzynarodowe konwencje ograniczają nadal ewolucję europejskiego ustawodawstwa dotyczącego konopi indyjskich: Jednolita Konwencja o środkach odurzających z roku 1961 i konwencja z 1988 roku w sprawie nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi³. Konwencje te ratyfikowane przez wszystkie państwa UE wymagają karania produkcji, handlu, sprzedaży i posiadania narkotyków (co można również rozumieć jako posiadanie w celach handlowych). Opcje dotyczące zarzutów używania konopi indyjskich i „aktów przygotowawczych do użytku” różnią się w zależności od kraju. Niektóre obowiązujące przepisy przewidują bezpośrednią kryminalizację używania narkotyków, inne pośrednie oskarżenia (poprzez zatrzymanie na własny użytek). Ponadto niektóre kraje, takie jak Wielka Brytania, odróżniają konopie indyjskie od innych narkotyków w swoim schemacie kryminalizacji, podczas gdy inne, takie jak Francja, nie rozróżniają narkotyków. Jednak żaden kraj UE nie zalegalizował marihuany jako produktu (poprzez zalegalizowanie produkcji i dystrybucji).

² M. Bedzmirowski M., *Unia Europejska w kontekście walki z przestępczością zorganizowaną*, tom XVII, zeszyt 5, część 1, Społeczna Akademia Nauk, Warszawa 2016, s. 137-145.

³ I. Obradovic, *Législation relatives à l'usage et à la détention de cannabis : définitions et état des lieux en Europe*, Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies, 2016-01, Saint-Denis, 15.03.2016, p.1-10.

Tabela 1. Wyjaśnienie pojęć dotyczących marihuany

POJĘCIE	WYJAŚNIENIE POJĘCIA	PRZYKŁADY KRAJÓW
Dekryminalizacja	Usunięcie statusu karnego z określonego zachowania lub działania. Nie oznacza to, że zachowanie jest legalne, gdyż narkotyki mogą zostać skonfiskowane, a sankcje inne niż karne mogą być nadal stosowane. W debacie na temat narkotyków pojęcie to jest zazwyczaj używane do opisywania praw związanych z posiadaniem lub używaniem osobistym substancji, a nie ich podażą.	Luksemburg (tylko konopie indyjskie); Chorwacja; Portugalia; Słowenia.
Depenalizacja	Wprowadza możliwość lub politykę zamknięcia sprawy karnej bez narzucania kar, na przykład ze względu na to, że sprawa jest uważana za „nieistotną” lub jej ściganie „nie jest w interesie publicznym”.	Austria; Niemcy; Polska.
Legalizacja	Uczynienie czynu zgodnym z prawem, który wcześniej był zabroniony. W kontekście debaty na temat narkotyków odnosi się to zazwyczaj do zniesienia wszelkich sankcji karnych i nieciężkich, chociaż przepisy mogą ograniczać zakres zezwolenia, tak jak ma to miejsce w przypadku alkoholu i tytoniu. Kary za naruszenie tych przepisów mogą być karne lub niezgodne z prawem. Termin ten jest ogólnie używany w kontekście podaży narkotyków.	Urugwaj; Stany USA: Alaska, Kolorado, Oregon i Waszyngton; w Europie holenderski system sprzedaży konopi indyjskich poprzez coffeeshop jest tylko tolerancją niezgodnego z prawem działania; Czechy.

Źródło: opracowanie własne. Dane pochodzą z: *Cannabis legislation in Europe. An overview*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg 2017, s. 13.

III. Polityka prohibycyjna konwencji międzynarodowych

Ewentualna legalizacja tzw. narkotyków miękkich wciąż nastręcza szereg problemów natury etycznej i normatywnej. Ze względu na brzmienie przepisów prawnych wiążących Polskę jako członka UE, prowadzenie debaty na temat legalizacji lekkich narkotyków może wydawać się bezcelowe.

Obecny stan prawny wyraźnie zaznacza, iż nie ma możliwości legalizacji jakichkolwiek narkotyków na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Wynika to z ratyfikacji Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi z 1988 r.

Wymieniony powyżej akt prawny poprzedziły dwie ważne regulacje prawa międzynarodowego:

- Jednolita konwencja o środkach odurzających z 1961 roku⁴;
- Konwencja o substancjach psychotropowych z 1971 roku⁵.

Na mocy art. 36. Ust. 1 pkt. a Jednolitej Konwencji ONZ z 1961 r., poszczególne państwa – sygnatariusze zobowiązują się:

„Z zastrzeżeniem swych ograniczeń konstytucyjnych, każda Strona podejmie takie kroki, które zapewnią, aby uprawa, zbiór, wyrób, sporządzanie wyciągów, przetwarzanie, posiadanie, oferowanie, oferowanie do sprzedaży, rozpowszechnianie, kupno, sprzedaż, dostarczanie na jakichkolwiek warunkach, pośredniczenie, wysyłanie, przesyłanie w tranzycie, przewóz, przywóz i wywóz środków odurzających, sprzeczne z postanowieniami niniejszej konwencji, i wszelkie inne czynności, które w przekonaniu danej Strony mogą być w sprzeczności z postanowieniami niniejszej konwencji, były uznane za przestępstwa karalne, gdy popełniane są umyślnie, i aby poważne przestępstwa podlegały odpowiedniej karze, a w szczególności karze więzienia lub innej karze pozbawienia wolności”.

Dalsze artykuły cytowanej Konwencji przewidują penalizację w różnych formach popełnienia powyższych przestępstw. Wyznaczają one przesłanki ponoszenia odpowiedzialności karnej w warunkach tzw. recydywy międzynarodowej. Zasada terytorialności, mająca swoje odniesienie w jurysdykcji krajowej, jest tutaj przeciwstawiana ekstradycji i ma ona zastosowanie jedynie w przypadku, gdy ekstradycja z przyczyn prawnych nie może zostać przeprowadzona. Natomiast Konwencja ONZ z 1971 r. proponuje analogiczne rozwiązania dotyczące przesłanek ponoszenia odpowiedzialności karnej za określone zachowania związane ze sferą podaży oraz popytu na substancje psychotropowe. Analiza przepisów przywołanych aktów prawnych daje podstawę do stwierdzenia, że konwencje

⁴ Jednolita konwencja o środkach odurzających z 1961 roku, sporządzona w Nowym Jorku dnia 30 marca 1961 r. z późn. zm. (Dz. U. 66.45.277).

⁵ Konwencja o substancjach psychotropowych z 1971 roku, sporządzona w Wiedniu dnia 21 lutego 1971 r. z późn. zm. (Dz. U. 76.31.180).

⁶ M. Fiedukowicz, *Problem legalizacji narkotyków miękkich w Polsce na tle regulacji prawnych przyjętych w Republice Czeskiej oraz w Królestwie Niderlandów*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Iuridica 76, Łódź, 2016.

te mają na celu zaostrenie administracyjnej kontroli nad handlem i obrotem środkami odurzającymi⁷ oraz substancjami psychotropowymi⁸. Kontrola ta ostatecznie ma na celu doprowadzenie do wyeliminowania użycia tych substancji w celach innych niż naukowe i medyczne.

Tabela 2. Zobowiązania państw-sygnatariuszy

<p>Poprzez ratyfikację obu Konwencji państwa-sygnatariusze zobowiązane są się m.in. do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podjęcia działań zmierzających do ograniczenia zjawiska nielegalnego obrotu tymi substancjami poprzez współpracę międzynarodową; • prowadzenia badań statystycznych dotyczących m.in. poziomu zażywania środków odurzających; • monitorowania produkcji i sprzedaży substancji psychotropowych, w szczególności poprzez kontrolę wydawania recept oraz prowadzenie rejestru obrotu lekami; • odgórnego ustalania na szczeblu krajowym poziomu produkcji i konsumpcji określonych substancji; • kontroli importu i eksportu określonych środków.

Źródło: opracowanie własne

Zwieńczeniem działań społeczności międzynarodowej w zakresie ograniczenia dostępności do substancji psychoaktywnych jest Konwencja ONZ z 1988 r. o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi⁹. Ten akt prawny przewiduje daleko idące ograniczenia w sferze dysponowania tego rodzaju używkami, poprzez penalizację samego faktu posiadania substancji psychoaktywnych do użytku osobistego (niezależnie od ich ilości i rodzaju). Mówi o tym treść art. 3 ust. 2 tej Konwencji:

⁷ Jednolita Konwencja o Środkach Odurzających z 1961 r. sporządzona w Nowym Jorku dnia 30 marca 1961 r. (Załącznik do Dziennika Ustaw Nr 45 poz. 277 z dnia 5 listopada 1966 r.; zmiana: Dz. U. z 25 marca 1996 r. Nr 35 poz. 149) art. 1 ust. 1 pkt. j. „przez „środek odurzający” rozumie się każdą substancję wymienią w Wykazach I i II, zarówno naturalną, jak i otrzymaną w drodze syntezy”.

⁸ Konwencja o substancjach psychotropowych, sporządzona w Wiedniu dnia 21 lutego 1971 r. (Dz. U. z dnia 18 września 1976 r.) art. 1. pkt. e „substancja psychotropowa oznacza każdą substancję naturalną lub syntetyczną lub każdy produkt naturalny zamieszczony w Wykazie I, II, III lub IV”

⁹ Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzona w Wiedniu dnia 20 grudnia 1988 r. (Dz. U. 95.15.69).

Z zastrzeżeniem postanowień swej konstytucji i podstawowych zasad swojego systemu prawnego, każda Strona podejmie środki niezbędne do tego, aby posiadanie, nabywanie lub uprawa środków odurzających lub substancji psychotropowych dla osobistego użytku niezgodne z postanowieniami Konwencji z 1961 roku z późn. zm. lub Konwencji z 1971 roku zostało uznane, zgodnie z jego ustawodawstwem, jeżeli zostało to dokonane umyślnie, za przestępstwo podlegające karze.

Przytoczony artykuł wskazuje na postępującą radykalizację międzynarodowej polityki prohibicyjnej, a tym samym stanowi przyczynę, z powodu której posiadanie narkotyków jest penalizowane m.in. w prawie polskim, czeskim czy holenderskim.

W tym momencie należy podkreślić, że poprzez ratyfikację Konwencji z 1988 roku te państwa stwarzają ramy prawne dla ograniczenia wszelkich form konsumenckiego popytu na narkotyki miękkie. Odzwierciedlenie wymogów powyższego aktu normatywnego w porządkach prawnych wymienionych państw niewątpliwie wymusza potrzebę silnej zmiany wielu przepisów ich prawa krajowego. Wskazuje się głównie na konieczność stworzenia mechanizmów pozwalających i ułatwiających skuteczne ściąganie korzyści majątkowej uzyskanej przez sprawcę na skutek popełnienia czynów niezgodnych z postanowieniami ratyfikowanej Konwencji.

IV. Polityka liberalna Unii Europejskiej

Zdecydowanie inne podejście charakterystyczne jest dla ustawodawstwa przyjętego w UE, dotyczącego problemu narkomanii oraz towarzyszącego temu zjawisku wzrostu uzależnień. Należy zwrócić uwagę, iż przepisy obowiązujące w ramach prawa międzynarodowego stopniowo zmiernają w kierunku wprowadzenia modelu całkowitej prohibicji, podczas gdy podejście unijne cechuje się nieco większym liberalizmem. Przyjęta regulacja Konwencji ONZ z 1988 r. stoi na przeszkodzie wdrożeniu programów opartych na tzw. „zasadzie redukcji szkód”¹⁰, obejmujących różne formy leczenia substytucyjnego. Podejście prawa UE do tego zagadnienia wyraża się m.in. w Zaleceniach Rady WE z dn. 18 czerwca 2003 r.¹¹, gdzie punkt 6 stanowi, że: „*Poszczególne kraje członkowskie*

¹⁰ B. Hughes, L. Wiessing, D. Des Jarlais, P. Griffiths, *Could cannabis liberalisation lead to wider changes in drug policies and outcomes?*, International Journal of Drug Policy 51 (2018), Elsevier, s. 156-159.

¹¹ Zalecenia Rady 2003/488/WE, *Council Recommendation of 18 June 2003 on the prevention and reduction of health-related harm associated with drug dependence*, Official Journal L 165, 03/07/2003 P. 0031 – 0033, 18 June 2003.

powinny między innymi zapewnić dostęp zarówno do leczenia typu drug-free, jak leczenia substytucyjnego wspartego odpowiednimi działaniami z zakresu opieki psychospołecznej i rehabilitacji, mając na uwadze fakt, iż szeroki wachlarz metod leczniczych powinien być dostępny dla osób nadużywających narkotyków”. Zachęcanie do otwartego dostępu do metod opartych na leczeniu substytucyjnym, jako uzupełnienie innych rodzajów terapii w leczeniu osób uzależnionych od narkotyków, pozwala przyjąć hipotezę, że UE stwarza warunki do rozwoju systemów opartych na permisji¹². Podobnie Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego z dn. 15 grudnia 2005 r.¹³, zachęca państwa członkowskie Unii do zwiększenia dostępu do leczenia substytucyjnego w ramach szeroko rozumianej polityki redukcji szkód.

Koronnym argumentem, wskazującym na wzrost znaczenia leczenia substytucyjnego w ograniczeniu popytu na narkotyki, są postanowienia tzw. II Układu z Schengen z dn. 19 czerwca 1990 roku. Wskazany dokument stanowi akt wykonawczy do Układu z Schengen z dn. 14 czerwca 1985 r. Art. 71 ust. 1 Konwencji Wykonawczej (Schengen II) brzmi następująco: „*Strony powinny uczynić wszystko, co w ich mocy dla zmniejszenia popytu na narkotyki*”. Podejście to wydaje się wskazywać na zwalczanie popytu na substancje psychoaktywne nie tylko poprzez obowiązkowe zastosowanie sankcji karnych kierowanych względem osób posiadających narkotyki na własny użytek. Sformułowanie otwiera drogę na inne alternatywne formy oddziaływania pozaprawnego w celu ograniczenia popytu na środki odurzające. Przykład może stanowić właśnie leczenie substytucyjne. Jeżeli chodzi o zwalczanie podaży na narkotyki, to państwa-strony Układu Schengen II są bezwzględnie zobligowane do zastosowania środków oddziaływania karnego dla usunięcia tego niekorzystnego zjawiska (art. 71 ust. 1 i 2 cyt. aktu)¹⁴.

W taki sposób UE poprzez wprowadzenie różnorodnych unormowań prawnych wprowadza wyraźną granicę oddzielającą sferę podaży od sfery popytu na narkotyki. Świadczy to o liberalizacji stanowiska unijnego i odejściu od polityki twardego prohibicjonizmu. Warto zaznaczyć, że UE rozgranicza politykę podaży od polityki popytu. Podstawowe założenia polityki w zakresie zwalczania

¹² *Europejski raport narkotykowy 2018: Tendencje i osiągnięcia*, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, Luksemburg 2018, s. 11-38.

¹³ Komunikat Komisji COM/2005/0654, *Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie zwalczania HIV/AIDS w Unii Europejskiej i w państwach z nią sąsiadujących w latach 2006-2009* /* COM/2005/0654 końcowy */, 15.12.2005.

¹⁴ Układ z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. (Dz. Urz. UE nr L 239 z dnia 22.09.2000, s. 13. Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz. Urz. UE nr L 239 z 22.09.2000, s. 19).

nielegalnej podaży na narkotyki znajdują się w założeniach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych i znajdują się w tzw. III filarze Unii Europejskiej w art. 29–42 TUE. Natomiast problematykę związaną ze zwalczaniem popytu na środki odurzające UE przenosi do polityki zdrowotnej, co stanowi kompetencje poszczególnych państw członkowskich.

V. Reakcje poszczególnych państw ue

Znaczenie problemu związanego z marihuaną podkreśla fakt, że jest ona przedmiotem analiz podejmowanych przez wiele organizacji na całym świecie m.in. Organizację Narodów Zjednoczonych¹⁵, Światową Organizację Zdrowia¹⁶, Komisję Europejską¹⁷ wraz z Parlamentem¹⁸ i Radą¹⁹. Z całą pewnością liberalne polityki legalizujące tę substancję, będące powszechnym zjawiskiem, mają ogromny wpływ na rozwój problemów narkotykowych. Również ogromny wpływ na światowy rynek narkotykowy ma legalizacja marihuany w Kanadzie, która jako pierwsza będąca tak ogromnym krajem przyjęła jednolite prawo dotyczące legalizacji marihuany²⁰. Sprzedaż oraz zażywanie tego produktu jest dozwolone od 1 lipca 2018. Jeśli chodzi o handel międzynarodowy, ta legalizacja nie wprowadza żadnych zmian, gdyż wciąż jest ona zabroniona, zgodnie z umowami międzynarodowymi. Za jakiś czas Kanada może starać się wywierać presję, aby marihuana została usunięta z list narkotyków nielegalnych.

Jednocześnie różnorodność podejść do legalizacji narkotyków – zwłaszcza marihuany – jest polem ogromnych sporów społecznych i politycznych w krajach europejskich. Część opinii publicznej i profesjonalistów oczekuje lub nawet dąży do legalizacji „lekkich narkotyków” w nadziei na zmniejszenie podaży substancji bardziej szkodliwych, z kolei przeciwnicy tego pomysłu uważają, że legalizacja jest porażką dotychczasowych modeli profilaktyki.

¹⁵ *World Drug Report 2014*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2014.

¹⁶ *Health for the World's Adolescents, A second chance in the second decade*, World Health Organization, Geneva, 2014.

¹⁷ *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on progress in the EU's 2013-2020 Drugs Strategy and 2013-2016 Action Plan on Drugs*, COM(2015) 584, Brussels, 2014.

¹⁸ *Rezolucja ustawodawcza Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nowych substancji psychoaktywnych (COM(2013)0619 – C7-0272/2013 – 2013/0305(COD))*, Bruksela, 2014.

¹⁹ *Strategia antynarkotykowa UE na lata 2013–2020 (2012/C 402/01)*, Rada, Bruksela, 2012.

²⁰ M.-J. Josselin, *Au Canada, le marché du cannabis attire déjà de nombreux investisseurs*, [w:] Ouest-France.fr, <https://www.ouest-france.fr/monde/canada/au-canada-le-marche-du-cannabis-attire-deja-de-nombreux-investisseurs-5584818> [Dostęp 14.08.2018.].

Tabela 3. Prawa krajowe UE dotyczące marihuany

KRAJ UE	Używanie marihuany stanowi przestępstwo i grozi karą pozbawienia wolności	Używanie marihuany podlega sankcjom typu administracyjnego	Używanie marihuany nie jest prawnie zabronione (lecz posiadanie małych ilości na własny użytek stanowi przestępstwo lub podlega karom administracyjnym)	Posiadanie „małych ilości” marihuany do własnego użytku podlega karom typu administracyjnego	Różne prawne mechanizmy niekaralności za posiadanie „małych ilości” marihuany
Austria			X		
Belgia			X		X
Bułgaria		X			
Chorwacja			X	X	
Cypr	X				
Czechy			X	X	
Dania			X		X
Estonia		X		X	
Finlandia	X				
Francja	X				
Grecja	X				
Hiszpania		X		X	
Holandia			X		X
Irlandia			X		
Litwa		X			
Luksemburg		X			X
Łotwa		X		X	
Malta			X	X	
Niemcy			X		X
Polska			X		X
Portugalia		X		X	
Rumunia			X		
Słowacja			X		
Słowenia			X	X	
Szwecja	X				
Węgry	X				
Wielka Brytania			X		X
Włochy			X	X	

Źródło: opracowanie własne. Dane pochodzą z: I. Obradovic, *Législation relatives à l'usage et à la détention de cannabis : définitions et état des lieux en Europe*, Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies, 2016-01, Saint-Denis, 15.03.2016, p.1-10.

W 28 krajach UE można wyróżnić 3 grupy krajów członkowskich według ich prawa krajowego dotyczącego marihuany:

- Używanie marihuany stanowi przestępstwo w 6 krajach: Francji, Grecji, Szwecji, Finlandii, na Cyprze, Węgrzech (oraz w Norwegii – poza UE). Wszystkie te kraje przewidują karę pozbawienia wolności.
- Używanie marihuany podlega sankcjom typu administracyjnego. Taka legislacja istnieje w 7 państwach członkowskich: Portugalia, Hiszpania (używanie w miejscach publicznych), Luksemburg, Bułgaria, Estonia, Litwa oraz Łotwa.
- W pozostałych 15 krajach UE, zażywanie marihuany nie jest prawnie zabronione. Jedynie posiadanie małych ilości na własny użytek stanowi przestępstwo lub podlega karom administracyjnym. Kraje, które podlegają takiemu prawu, to: Belgia, Dania, Holandia, Włochy, Niemcy, Austria, Wielka Brytania, Irlandia, Malta, Czechy, Polska, Chorwacja, Słowacja, Słowenia i Rumunia (w przypadku tej ostatniej – zażywanie jest zabronione, ale żadna kara nie jest przewidziana). Można dorzucić do tego zastawienia Hiszpanię jako kraj, w którym zażywanie jest zabronione/dozwolone w miejscach prywatnych²¹.

28 krajów można jeszcze podzielić na kraje, w których posiadanie marihuany stanowi przestępstwo w większości krajów oprócz kilku, w których bierzemy pod uwagę tylko „małe ilości” przeznaczone do własnego użytku:

- W 9 państwach UE posiadanie tzw. małych ilości marihuany do własnego użytku podlega karom typu administracyjnego. Jest tak w: Portugalii, Włoszech (karalność od drugiego popełnionego przestępstwa), Hiszpanii (jeśli przestępstwo jest popełnione w miejscu publicznym), Czechach, Słowenii, Estonii (dwa „pierwsze razy”), na Łotwie (pierwszy raz), Chorwacji (od 2013 r.), Malcie (od 2015 r.). Kara jest uzależniona od prawa danego kraju. Może to być ostrzeżenie, mandat, odebranie lub zawieszenie posiadania prawa jazdy czy paszportu, konfiskata substancji lub też zatrzymanie osoby bez okoliczności obciążających.
- Spośród 20 państw członkowskich, których prawo stanowi, że posiadanie „małych ilości” marihuany jest przestępstwem, 7 z nich zapewnia różne prawne mechanizmy niekaralności: Niemcy, Belgia, Luksemburg, Holandia, Dania, Polska (pierwszy raz), Wielka Brytania. Niektóre z tych państw jak np. Belgia czy Luksemburg, stosują karę za używanie i/lub posiadanie wszystkich narkotyków poza marihuaną.

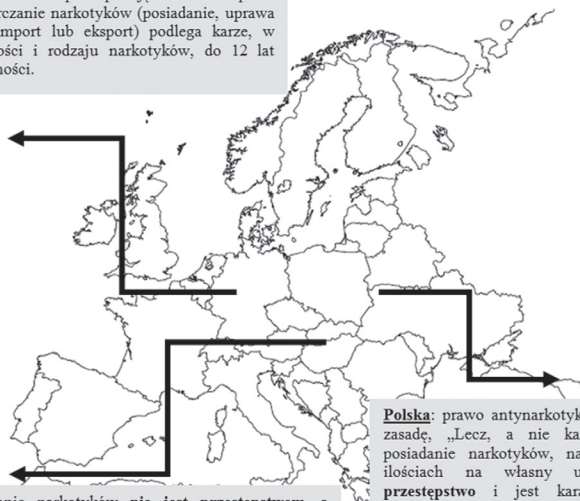
Wskaźnik określający „niewielkie ilości” marihuany, czasem określony eksplicitnie w tekście, różni się w zależności od kraju. Jeśli chodzi np. o żywicę

²¹ I. Obradovic, dz. cyt., p.1-10.

konopną, wskaźniki wahają się od 3g w Belgii, 3,5g na Malcie, 5g w Republice Czeskiej lub w Portugalii, od 6 do 15g w Niemczech (według Landu), 25g w Hiszpanii, itd. Wskaźniki te są różnie określone: niektóre określają granice między możliwością dochodzenia a jego brakiem, podczas gdy inne określają różnice między wykorzystaniem marihuany do celów osobistych lub na sprzedaż²².

Grafika 1. Niektóre europejskie polityki narkotykowe

Holandia: Używanie narkotyków jako takie **nie stanowi przestępstwa**. Może jednak ono być zabronione na poziomie lokalnym ze względu np. na porządek publiczny. Posiadanie małych ilości narkotyków na własny użytek nie podlega celowemu badaniu przez policję. Ustawa o Opium określa, że dostarczanie narkotyków (posiadanie, uprawa lub produkcja, import lub eksport) podlega karze, w zależności od ilości i rodzaju narkotyków, do 12 lat pozbawienia wolności.

Czechy: używanie narkotyków **nie jest przestępstwem**, a posiadanie małych ilości na własny użytek jest **przestępstwem nieobjętym postępowaniem karnym**. Nowy kodeks karny wprowadził rozróżnienie między konopiami indyjskimi i innymi narkotykami dla przestępstw związanych z przestępstwami osobistymi. Kara za podaż wynosi od 1 do 5 lat pozbawienia wolności, lub też nawet od 10 do 18 lat, w zależności od okoliczności obciążających.

Polska: prawo antynarkotykowe wprowadza zasadę „Lecz, a nie karz”. Wszelkie posiadanie narkotyków, nawet w małych ilościach na własny użytek stanowi **przestępstwo** i jest karane do 3 lat pozbawienia wolności, a handel nimi - **grzywną i więzieniem** od 6 miesięcy do 12 lat. Jednak sąd może zasądzić przymusowe leczenie. W 2017 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii będąca podstawą prawną do wprowadzenia dostępu do (importowanej) konopi indyjskich na receptę.

Źródło danych: Austria, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s. 3-4; Belgium, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s.4. Czech Republic, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s.3-4; France, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s. 3-4; Latvia, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s. 3-4; Netherlands, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s. 3-4; Poland, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s. 3-4.

²² Tamże.

VI. Analiza ustawodawstwa w Polsce

Podstawowym aktem prawnym w Polsce, który reguluje ten obszar zagadnień, jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii²³. Bez wątpienia jest ona jednym z najbardziej restrykcyjnych dokumentów w całej Europie, jeśli chodzi o penalizację zachowań związanych z zażywaniem lub posiadaniem wszelkich środków odurzających – w tym też narkotyków miękkich, takich jak haszysz czy marihuana. Regulacje polskiej ustawy narkotykowej bardzo szeroko sankcjonują wszelkie formy popytu i podaży na narkotyki:

- posiadanie substancji, ich uprawa i wytwarzanie na własny użytek konsumenta,
- przystosowywanie przyrządów do nielegalnej konsumpcji środków – po stronie popytu,
- handel, wprowadzanie do obrotu, udzielanie narkotyków innym osobom – po stronie podaży.

Polskie ustawodawstwo w odniesieniu do zwalczania przestępczości narkotykowej jest modelem prohibicyjnym z przewagą elementów represyjnych, jednak należy podkreślić, że pewne odstępstwa od karalności osób są przewidziane. Na przykład dla osób, które popadły w nałóg możliwe jest:

- warunkowe umorzenie postępowania karnego,
- umorzenie ze względu na niecelowość orzekania przy niewielkiej ilości narkotyków,
- zawieszenie postępowania na czas leczenia (z możliwością umorzenia).

Konwencje ONZ nie pozwalają na oddzielenie z obszaru kryminalizacji czynów związanych z posiadaniem tzw. narkotyków miękkich. Stanowiłyby to niezgodność z celem i ideą ratyfikowania tychże przepisów. Jednakże należy zaznaczyć, że w 2017 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii będąca podstawą prawną do wprowadzenia dostępu do (importowanej) konopi indyjskich na receptę. Jeżeli wyłączenie poza zakres penalizacji posiadania marihuany czy haszyszu w polskim prawie nie jest możliwe, to dlaczego dochodzi do takiej dekryminalizacji na gruncie ustawodawstw Republiki Czeskiej czy Holandii? Należy zaznaczyć, że te dwa kraje UE są stronami tych samych umów międzynarodowych co Polska. W związku z tym, autorzy spróbują odpowiedzieć na tak postawione pytanie, przyglądając się bliżej specyficznym cechom systemów prawnych tych dwóch państw.

²³ Ustawa z dnia 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii z późn. zm. – tekst jednolity (Dz. U. 2005, Nr 179, poz. 1485).

VII. Analiza ustawodawstwa w Holandii

Prawo narkotykowe w Holandii regulowane jest przede wszystkim przez tzw. Ustawę Opiumową z 1976 r. (tzw. Opium Act). Specyfika tych rozwiązań prawnych sprawia, że ustawodawstwo to uznawane jest obecnie za jedno z najbardziej liberalnych w całej UE. Po wnikliwej analizie przepisów wskazanego aktu prawnego można wywnioskować, iż przekonanie to nie jest do końca prawdziwe. W Holandii, co warto szczególnie mocno podkreślić, posiadanie nawet niewielkiej ilości narkotyków objęto sankcją karną, co nie znajduje swojego odzwierciedlenia chociażby w Hiszpanii, Czechach, Włoszech czy Portugalii, gdzie nastąpiła dekryminalizacja zachowania polegającego na posiadaniu niewielkich ilości narkotyków na wyłączny użytek konsumenta.

Skąd zrodziło się przekonanie, że system prawny w Holandii jest bardziej tolerancyjny niż inne ustawodawstwa krajów UE?

Charakter liberalny tego kraju nie zatrzymuje się wyłącznie na depenalizacji czy dekryminalizacji popytu na narkotyki. System prawny przewiduje, bowiem możliwość legalizacji pewnych zachowań mieszczących się po stronie podaży. Taka postawa wynika z podejścia związanego z niemedycznym zażywaniem substancji w kategoriach problemu natury zdrowotnej i społecznej, a nie prawnokarnej. Taka polityka doprowadza do sytuacji, gdzie sankcje karne stosowane są jedynie w ostateczności i to tylko wobec sprawców popełniających najpoważniejsze przestępstwa jak na przykład wprowadzanie narkotyków do obrotu, ich wytwarzanie, przywóz, wywóz lub handel nimi.

Należy podkreślić również, że kryminalizacja powyższych zachowań uzależniona jest od rodzaju używki, a więc od postaci narkotyku. Holenderski system prawny rozgranicza tzw. narkotyki twarde od tzw. narkotyków miękkich. Wobec tych drugich prowadzona jest polityka tolerancji, jednak w przypadku narkotyków twardych przewidziano podejście typowo represyjne. Dlatego holenderska polityka narkotykowa w odniesieniu do twardych narkotyków niczym się nie różni w swoim charakterze od modeli, które wypracowano w innych państwach UE. Wszak zwalczanie popytu na narkotyki pozostawione jest gestii służby zdrowia i innych służb państwowych.

Następnie warto zaznaczyć, że Ustawa opiumowa z 1976 r. dokonuje podziału substancji psychoaktywnych na dwie listy*. Rozgraniczenie to opiera się o kryterium oceny ryzyka powstania negatywnych skutków zdrowotnych oraz o możliwość wystąpienia uzależnień w przypadku ich zażywania w celach innych niż medyczne. Miękkie narkotyki niosą ze sobą mniejsze prawdopodobieństwo powstania ujemnych skutków dla organizmu ludzkiego, jak również uzależniają w mniejszym stopniu niż twarde narkotyki**.

* Następuje podział na narkotyki miękkie takie jak: marihuana, haszysz, niektóre grzyby halucynogenne oraz narkotyki twarde, takie jak: kokaina, heroina, amfetamina, LSD czy ekstazy (XTC).

** K. Krajewski, *Sens i bezsens prohibicji: Prawo karne wobec narkotyków i narkomanii*, Kraków, 2001, s. 287–288.

Kolejnym istotnym argumentem sugerującym liberalne podejście Holandii do narkotyków jest dopuszczalność funkcjonowania tzw. coffeeshopów, czyli sklepów, gdzie można legalnie nabywać narkotyki miękkie w postaci haszyszu bądź marihuany. Pierwszy taki sklep powstał w 1970 r. w Amsterdamie i nazywał się Mellow Yellow. Z czasem również w innych lokalach pojawia się możliwość zakupu, a nawet zgodnego z prawem zażycia marihuany. Dzięki temu powstaje unikalny w skali europejskiej system prawny, który toleruje detaliczną sprzedaż narkotyków na własny użytek konsumentów. W Holandii pod koniec lat 90. funkcjonowało już około 2000 takich sklepów*. Skutki owej polityki liberalnej doprowadziły do wielu negatywnych czynników:

- nastąpił stały wzrost liczby uzależnień,
- pojawiła się narkoturystyka,
- systematycznie zwiększały się liczby przestępstw,
- nastąpił sprzeciw władz politycznych ze strony innych państw UE.

Rząd Holandii został zmuszony do wprowadzenia pewnych ustępstw na rzecz ograniczenia dostępności narkotyków. Skutkuje to powstaniem systemu tzw. „wietpasów”, który zaczyna obowiązywać w tym kraju z dniem 1 maja 2012 roku. Te swoistego rodzaju karty klubowe, w teorii zapobiegają zakupom narkotyków przez obcokrajowców przebywających czasowo na terytorium Holandii. W ostateczności dozwolona ilość marihuany możliwa do nabycia przez klienta podczas jednorazowego zakupu w coffeeshopie zmniejszyła się z 30 do 5 gramów. Również prawo holenderskie

wprowadziło dopuszczalny limit substancji, jaki można przechowywać w coffeeshopie, który wynosi obecnie 0,5 kg marihuany na sklep. Jednak dlaczego poszczególne sklepy mogą legalnie gromadzić zapasy marihuany w celach dalszej detalicznej (konsumenckiej) odsprzedaży, skoro posiadanie jakichkolwiek narkotyków jest penalizowane? Należy tutaj zestawić ze sobą dwa pojęcia, takie jak oportunizm ścigania z legalizmem procesowym, gdyż w systemie prawa karnego Holandii daje się zauważyć daleko idące odstępstwa od zasady legalizmu procesowego na rzecz zasady oportunistycznego ścigania. Oportunizm ścigania wyznacza faktyczny obszar kryminalizacji poszczególnych czynności sprawczych i polega na wykształceniu określonych priorytetów w polityce narkotykowej. W praktyce oznacza to, że na szczeblu państwowym, na drodze tworzenia wytycznych, ustala się, które czyny powinny podlegać ściganiu, a co do których można wykazać pobłażliwość. Mechanizm ten został dobrze opisany przez M. Fiedukowicza: *„Określanie wytycznych powierzono zespołom prokuratorów działających przy pięciu sądach okręgowych. W ten sposób ustalone są reguły, w oparciu o które kształtuje się lokalna prohibicja narkotykowa. Wytyczne formułowane są na drodze trójstronnych uzgodnień pomiędzy policją, prokuraturą oraz organami samorządu (np. burmistrzami) w danym landzie. Daleko idącą konsekwencją takiego stanu rzeczy jest powstanie różnic terytorialnych, zwłaszcza między wielkimi miastami, jak np. Amsterdam, które nastawione są liberalnie, a terenami wiejskimi i małymi miastami, gdzie podejście władz jest bardziej restrykcyjne”*^{**}. Tym samym największy priorytet przyznają one ściganiu czynów zabronionych polegających m.in. na produkcji, przemyśle, handlu narkotykami twardymi oraz handlu hurtowym i przemyśle narkotyków miękkich. Za najniższy priorytet uznano ściganie posiadania marihuany i haszyszu, jak również niewielkie ilości narkotyków twardych przeznaczonych na własny użytek.

* *Mellow Yellow Coffeeshop in Amsterdam*, http://www.amsterdam.info/coffeeshops/mellow_yellow/ (dostęp: 19 sierpnia 2018)

** M. Fiedukowicz, *Problem legalizacji narkotyków miękkich w Polsce na tle regulacji prawnych przyjętych w Republice Czeskiej oraz w Królestwie Niderlandów*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Iuridica 76, Łódź, 2016.

Podsumowując, istnieje możliwość odstąpienia od ścigania sprawców drobnych przestępstw narkotykowych, gdyż wykrywanie takich czynów nie stanowi priorytetu dla organów ścigania. Podkreślić należy, że odstępstwo od zasady

legalizmu procesowego na rzecz zasady oportunistu nie oznacza jeszcze, że posiadanie narkotyków w tym kraju jest legalne i zostało wyjęte spoza zakresu penalizacji. Legalizacja Konwencji ONZ z 1988 r. przez Holandię nie pozwala na taką legalizację.

VIII. Analiza ustawodawstwa w Republice Czeskiej

System prawny w Republice Czeskiej wydaje się wskazywać na większą liberalizację przepisów niż w Polsce. Prohibicja wyznaczona jest poprzez dwojakiego rodzaju regulacje normatywne. Są to:

- nowy kodeks karny (od 1 stycznia 2010 r.);
- dekrety rządowe, które podają definicję rodzajów oraz ilości narkotyków i dopalaczy.

Czechy w powszechnym mniemaniu uważane są zatem za kraj, w którym zalegalizowane zostało posiadanie niewielkich ilości narkotyków przeznaczonych na użytek własny konsumenta, podobnie jak w Holandii. Nic bardziej mylnego.

- Na podstawie przepisów ustawodawstwa czeskiego, karami grzywny 15 tys. koron czeskich (ok. 2250 zł) objęto czyny związane z posiadaniem narkotyków. Sankcja ta oparta jest zarówno na kryterium ilościowym, jak i jakościowym. Jeżeli chodzi o marihuanę czy haszysz, to według obowiązujących przepisów wykroczenie stanowi posiadanie dużych ilości tych używek: do 15 gramów marihuany oraz do 5 gramów haszyszu²⁴.
- Cechą charakterystyczną czeskiego systemu prawnego jest również to, że bardzo restrykcyjnie traktuje przypadki odnoszące się do podaży środków odurzających.
- System ten także wprowadza dość wyraźne rozróżnienie między narkotykami miękkimi i twardymi. Wpływa to na wymiar sankcji karnych. Na przykład kara za posiadanie większej niż mała ilości narkotyków miękkich dla celów konsumenckich wynosi do jednego roku pozbawienia wolności. Podczas gdy posiadanie innych substancji psychoaktywnych podlega karze do 2 lat pozbawienia wolności.

²⁴ M. Fiedukowicz, dz. cyt., *Problem legalizacji narkotyków miękkich w Polsce na tle regulacji prawnych przyjętych w Republice Czeskiej oraz w Królestwie Niderlandów*, Acta Universitatis Lodzianis, Folia Iuridica 76, Łódź, 2016.

- Odrębnej penalizacji podlegają najcięższe przestępstwa narkotykowe w warunkach uczestnictwa w zorganizowanej grupie przestępczej (kara od 2 do 10 lat pozbawienia wolności)²⁵.

Należy podkreślić, że istnieje alternatywa dla stosowania kar izolacyjnych w Czechach w postaci wyroku skazującego w zawieszeniu przy jednoczesnym nałożeniu obowiązku wykonywania prac społecznych i podjęcia leczenia odwykowego. Kolejnym rozwiązaniem w przypadku sprawców najbardziej poważnych przestępstw narkotykowych oraz młodocianych sprawców takich czynów jest obowiązek podjęcia przymusowego leczenia odwykowego.

Przedstawiony powyżej zarys czeskiego ustawodawstwa pozwala na ocenę, iż polityka narkotykowa tego kraju nie jest tak bardzo liberalna. W większości sankcje karne przewidziane za dużą liczbę przestępstw narkotykowych są zróżnicowane i nie mniej restrykcyjne od polskiego systemu prawnego. Polityka liberalna w zakresie przyjętej polityki narkotykowej dotyka wyłącznie sfery popytu, a nie podaży narkotyków (głównie miękkich). Prawo tego państwa akceptuje czynności polegające na posiadaniu lub uprawie substancji psychoaktywnych na niewielką skalę. Jednakże nawet takie czyny podlegają karze grzywny.

IX. Podsumowanie

Konopie indyjskie stanowią wciąż najczęściej stosowany niedozwolony środek odurzający wśród krajów UE. Wynika to z wielu czynników, takich jak: jego pozycja na liście jako najczęściej konfiskowana substancja, powiązanych przestępstw narkotykowych, szacowanego rozpowszechnienia używania oraz pojawiającego się zapotrzebowania na leczenie uzależnienia. Szybki rozwój komercyjnego rynku konopi indyjskich jest wynikiem m.in. rozwoju sytuacji w obu Amerykach, w tym zalegalizowania narkotyku w niektórych jurysdykcjach. Prowadzi to do zapoczątkowania nowatorskich rozwiązań w zakresie dostępnych postaci narkotyku i sposobów ich zażywania, do których należą np. odmiany konopi o dużej sile działania. Rynekowi legalnych konopi indyjskich używanych rekreacyjnie towarzyszą przepisy umożliwiające w niektórych systemach prawnych UE dostęp do tego środka w celach medycznych lub terapeutycznych.

Na tle prezentowanych rozwiązań przyjętych w ustawodawstwach Holandii oraz Republiki Czeskiej, polska polityka antynarkotykowa

²⁵ Tamże.

wydaje się dość restrykcyjna w obszarze zwalczania nielegalnego popytu na narkotyki miękkie. Jednakże po wnikliwie przeprowadzonej analizie przepisów prawa międzynarodowego, okazuje się, że rozwiązania przyjęte w polskim prawie dość dobrze odzwierciedlają ideę oraz zobowiązania wynikające z ratyfikacji umów, które wiążą Rzeczpospolitą Polską w tym zakresie.

Oczywiście kwestią dyskusyjną pozostaje penalizacja posiadania niewielkiej ilości marihuany wyłącznie jako wykroczenia – jak ma to miejsce w Czechach, nie mówiąc już o pełnej depenalizacji takich czynów – na co wskazuje prawo holenderskie.

Należy jednak zauważyć, że polskie prawo powoli staje się mniej restrykcyjne, gdyż zgodnie z art. 62a polskiej ustawy narkotykowej możliwe jest umorzenie postępowania karnego (nawet przed jego wszczęciem), jeżeli popełniany czyn polega na posiadaniu niewielkich ilości narkotyków na własny użytek sprawcy. Rozwiązanie to wskazuje na zbliżenie się do większego liberalizmu procesowego i tym samym odstępuje od bezwzględnej polityki karania za każdy przejaw posiadania narkotyków (bez względu na ich rodzaj oraz ilość). Tym samym legalizm zaczyna ustępować pola tzw. oportunistom procesowemu w polskim ustawodawstwie antynarkotykowym, jako rozwiązaniu zbliżonemu bardziej do modelu holenderskiego. Aby doszło do kolejnych zmian w polskim prawodawstwie, być może dobrym rozwiązaniem byłoby oparcie karalności posiadania marihuany na modelu czeskim, jako realizującym standardy międzynarodowe, a przy tym uwzględniającym dużą dozę racjonalności.

Bibliografia

Akty prawne

Jednolita konwencja o środkach odurzających z 1961 roku, sporządzona w Nowym Jorku dnia 30 marca 1961 r. z późn. zm. (Dz. U. 66.45.277).

Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie zwalczania HIV/AIDS w Unii Europejskiej i w państwach z nią sąsiadujących w latach 2006-2009 /* COM/2005/0654 końcowy */, 15.12.2005.

Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzona w Wiedniu dnia 20 grudnia 1988 r. (Dz. U. 95.15.69).

Konwencja o substancjach psychotropowych z 1971 roku, sporządzona w Wiedniu dnia 21 lutego 1971 r. z późn. zm. (Dz. U. 76.31.180).

Zalecenia Rady 2003/488/WE z dnia 18 czerwca 2003 roku w sprawie zapobiegania i ograniczania szkód zdrowotnych związanych z uzależnieniem od narkotyków (Dz. U. L165 z 03.07.2003). *Council Recommendation of 18 June 2003 on the prevention and reduction of health-related harm associated with drug dependence*, Official Journal L 165 , 03/07/2003 P. 0031 – 0033, 18 June 2003.

Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz. Urz. UE nr L 239 z 22.09.2000, s. 19).

Rezolucja ustawodawcza Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nowych substancji psychoaktywnych (COM(2013)0619 – C7-0272/2013 – 2013/0305(COD)), Bruksela, 2014.

Układ z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. (Dz. Urz. UE nr L 239 z dnia 22.09.2000, s. 13).

Ustawa z dnia 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii z późn. zm. – tekst jednolity (Dz. U. 2005, Nr 179, poz. 1485).

Literatura

Austria, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018.

Belgium, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018.

Bedzmirowski M., *Unia Europejska w kontekście walki z przestępczością zorganizowaną*, tom XVII, zeszyt 5, część 1, Społeczna Akademia Nauk, Warszawa 2016.

Cannabis legislation in Europe: an overview, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018.

Czech Republic, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Europejski raport narkotykowy 2018: *Tendencje i osiągnięcia*, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, Luksemburg 2018.

Fiedukowicz M., *Problem legalizacji narkotyków miękkich w Polsce na tle regulacji prawnych przyjętych w Republice Czeskiej oraz w Królestwie Niderlandów*, Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Iuridica 76, Łódź, 2016.

France, Country Drug Report 2018, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018, s. 3-4;

Health for the World's Adolescents, A second chance in the second decade, World Health Organization, Geneva, 2014.

- Hughes B., Wiessing L., Des Jarlais D., Griffiths P., *Could cannabis liberalisation lead to wider changes in drug policies and outcomes?*, "International Journal of Drug Policy" 2018, 51, Elsevier.
- Krajewski K., *Sens i bezsens prohibicji: prawo karne wobec narkotyków i narkomanii*, Kantor Wydawniczy „Zakamycze”, Kraków 2001.
- Latvia, Country Drug Report 2018*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018.
- Luxembourg, Country Drug Report 2018*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018.
- Netherlands, Country Drug Report 2018*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018.
- Obradovic I., *Législation relatives à l'usage et à la détention de cannabis : définitions et état des lieux en Europe*, Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies, 2016-01, Saint-Denis, 15.03.2016.
- Poland, Country Drug Report 2018*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Luxembourg, 2018.
- Raport o rynku narkotykowym w UE: przegląd strategiczny*, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, Europol, Luksemburg, 2016.
- Report from the Commission to the European Parliament and the Council on progress in the EU's 2013-2020 Drugs Strategy and 2013-2016 Action Plan on Drugs*, COM(2015) 584, Brussels, 2014.
- Strategia antynarkotykowa UE na lata 2013–2020 (2012/C 402/01)*, Rada, Bruksela, 2012.
- World Drug Report 2014*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2014.

Źródła internetowe

- Josselin, M.-J. *Au Canada, le marché du cannabis attire déjà de nombreux investisseurs*, [w:] Ouest-France.fr, <https://www.ouest-france.fr/monde/canada/au-canada-le-marche-du-cannabis-attire-deja-de-nombreux-investisseurs-5584818>
- Mellow Yellow Coffeeshop in Amsterdam*, http://www.amsterdam.info/coffeeshops/mellow_yellow/
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), http://www.emcdda.europa.eu/emcdda-home-page_en

Streszczenie

Konopie indyjskie stanowią wciąż najczęściej stosowany niedozwolony środek odurzający wśród krajów UE. Autorzy artykułu, odnosząc się do norm prawnych w wybranych krajach członkowskich UE, podejmują próbę odpowiedzi na pytanie: dlaczego w Unii Europejskiej istnieje tak duży rozdźwięk pomiędzy postulatami zalegalizowania tzw.

narkotyków miękkich, w szczególności marihuany, a bardziej radykalnymi stanowiskami przeciwników tejże legalizacji?

SŁOWA KLUCZOWE: marihuana, Unia Europejska, kraje członkowskie UE, regulacje prawne, prohibicja, penalizacja, legalizacja.

Summary

Cannabis is still the most commonly used illicit drug among EU countries. The article's authors, referring to legal norms in selected EU member states, attempt to answer the question: why in the European Union there is such a mismatch between postulates to legalize the so-called soft drugs, in particular marijuana, and more radical positions opponents of this legalization?

KEY WORDS: marijuana, European Union, EU member states, legal regulations, prohibition, criminalization, legalization.

Noty o autorach

Mariusz Z. Jędrzejko - dr hab. prof. UTH; pedagog, socjolog i terapeuta; pracownik naukowy Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu, pracownik naukowy Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, dyrektor naukowy Centrum Profilaktyki Społecznej w Milanówku. CPS jako pierwsza instytucja w Polsce rozpoczęła badania and problemem dopalaczy (NSP); zainteresowania naukowe: zjawisko narkomanii i nowych uzależnień, paranarkotyki, zachowania ryzykowne nieletnich, patologiczne używanie technologii cyfrowych; kontakt: mariusz@cps.edu.pl.

Mirosław Rewera - socjolog, doktor, wykładowca w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Zamiejscowym Prawa i Nauk o Społeczeństwie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Stalowej Woli. Podstawowe dziedziny zainteresowań naukowo-badawczych: przemiany wartości i autorytetów w świadomości młodzieży, problemy społeczne, m.in. badanie użycia tzw. nowych narkotyków (dopalaczy) przez młodzież, problemy osób niepełnosprawnych; kontakt: e-mail: mirewera@gmail.com.

Kaja Kasprzak - magister prawa, absolwentka Uniwersytetu Aix-Marseille w Marsylii (Francja), pracownik Parlamentu Europejskiego. Zainteresowania naukowe skupiają się na prawnych i społecznych aspektach przeciwdziałania narkomanii oraz modelach polityki narkotykowej w Unii Europejskiej. Ekspert w Centrum Profilaktyki Społecznej w Milanówku.